

คลองฟูนันเตโช: คลองสร้างเศรษฐกิจใหม่ให้กับพม่า บนความขัดแย้งกับเวียดนาม

เมื่อ ๖ มิ.ย.๖๗ นายกรัฐมนตรี ฮุน มาเนต ของกัมพูชาได้ประกาศจะวางศิลาฤกษ์โครงการคลองฟูนันเตโช (Funan Techo Canal) ใน ๕ ส.ค.๖๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ และปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งระบุว่า โครงการดังกล่าวไม่เพียงเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ แต่แสดงถึงเอกภาพอันแข็งแกร่งของคนกัมพูชาทั่วโลก ISEAS – Yusof Ishak Institute ซึ่งเป็น Think Tank ที่มีชื่อเสียงของสิงคโปร์ ได้เผยแพร่บทความเรื่อง “The Funan Techo Canal: Treading New Waters, Stirring Old Ripples” บนเว็บไซต์ FULCRUM สรุปใจความสำคัญ ได้ดังนี้

โครงการคลองฟูนันเตโชกลายเป็นประเด็นขัดแย้งใหม่ในความสัมพันธ์ที่มีทั้งรักและเกลียดระหว่างกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งอาจมีประเทศจีนเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง โครงการนี้ได้รับทุนและสร้างโดย China Bridge and Road Corporation (CRBC) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของจีน คลองฟูนันเตโชจะเชื่อมต่อแม่น้ำโขงกับจังหวัดแกบ (Kep) บนชายฝั่งทะเล ผ่านช่องทางยาว ๑๘๐ กิโลเมตร โดยมุ่งหวังที่จะเพิ่มการเชื่อมต่อทางน้ำของกัมพูชา ซึ่งจะช่วยลดการพึ่งพาท่าเรือของเวียดนามในการขนส่งระหว่างประเทศในปัจจุบัน การคาดการณ์ชี้ให้เห็นว่า คลองดังกล่าวสามารถลดการขนส่งของกัมพูชาที่ผ่านเวียดนามลงได้ถึงร้อยละ ๗๐ และจะทำให้กัมพูชาสามารถสร้างรายได้จากการขนส่งได้ถึง ๘๘ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี ซึ่งอาจมีมูลค่าเพิ่มขึ้นถึง ๕๗๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ภายในปี ๒๕๙๓ ทั้งยังคาดว่าจะกระตุ้นเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษตามเส้นทางของคลองด้วย

คลองฟูนันเตโช: จุดชนวนความรู้สึกต่อต้านเวียดนามในสังคมกัมพูชา ?

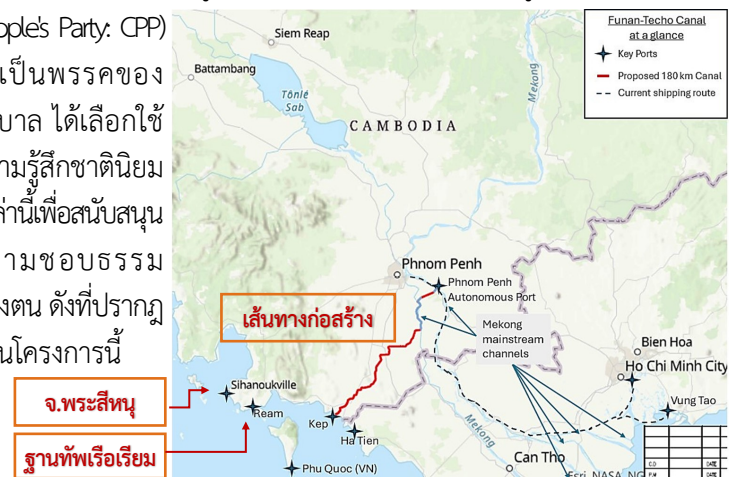
ภายใต้คำมั่นสัญญาทางเศรษฐกิจ คลองฟูนันเตโชยังมีเบื้องลึกของความอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งยังคงคุกรุ่นอยู่อย่างต่อเนื่องใน “ความสัมพันธ์พิเศษ” ของทั้งสองประเทศ ในแง่หนึ่ง คลองแห่งนี้เป็นสัญลักษณ์แห่งความเชื่อมั่นของชาวกัมพูชาต่อการฟื้นฟูประเทศในปัจจุบันและความคับข้องใจต่ออดีตที่ผ่านมา ชื่อคลองทำให้นึกถึงอาณาจักรฟูนันโบราณสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑ - ๖ ซึ่งเป็นยุคที่ชาวเขมรเจริญรุ่งเรืองและสร้างอาณาจักรของตนขึ้นในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ก่อนที่จะมีการขยายออกไปทางใต้ของชาวเวียดนามและการรุกรานของชาวยุโรป

ถ้อยแถลงของนายกรัฐมนตรี ฮุน มาเนต กล่าวว่าคลองนี้เป็นเสมือน “การหายใจด้วยจมูกของเราเอง” (Breathing through our own nose) ซึ่งตอกย้ำปณิธานของกัมพูชาในการมีเอกราชทางยุทธศาสตร์จากเวียดนาม โครงการขุดคลองดังกล่าวกลายเป็นสัญลักษณ์ของการแสวงหาความชอบธรรมของนายกรัฐมนตรี ฮุน มาเนต หลังจากที่ได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากบิดา ซึ่งรัฐบาลของเขาให้คำมั่น

สัญญาว่า ไม่เพียงแต่จะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังปลูกฝัง “จิตวิญญาณชาตินิยม” (Nationalist Spirit) ในหมู่ชาวกัมพูชาด้วย นายกรัฐมนตรี ฮุน มาเนต ได้เน้นย้ำถึงการที่โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากประชาชนชาวกัมพูชาในฐานะ “พลังชาตินิยมที่ยิ่งใหญ่” (A huge force of nationalism) และยืนยันว่าสิ่งนี้คือ “สิทธิแห่งชาติของกัมพูชา” และเป็นสิ่งสำคัญต่อ “เอกราชของราชอาณาจักรกัมพูชา” (The Kingdom’s independence)

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรี ฮุน มาเนต ยังได้ตั้งคำถามถึงการปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรมต่อกัมพูชาจากกลุ่มต่างชาติ เขามองว่ากลุ่มต่างชาติ “ต้องการสอบปากคำ” ชาวกัมพูชาทั้ง ๆ ที่ประเทศอื่น ๆ ตามแนวแม่น้ำโขงก็มีโครงการคล้าย ๆ กัน โดยอดีตนายกรัฐมนตรี ฮุน เซน ได้กล่าวอย่างตรงไปตรงมาด้วยว่า “กัมพูชาไม่ได้ต่อกว่าเวียดนาม” และ “กัมพูชาวิธีปกป้องผลประโยชน์ของตน เวียดนามไม่จำเป็นต้องใส่ใจ”

วาทกรรมชาตินิยมที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจนี้ ได้จุดชนวนความรู้สึกต่อต้านเวียดนามในสังคมกัมพูชา ในความเป็นจริงแล้ว ความเป็นชาตินิยมของกัมพูชาส่วนใหญ่ รวมถึงการเรียกร้องดินแดนบางส่วน ถูกขับเคลื่อนจากความทรงจำร่วมกันของชาวเขมรที่มองว่าถูกกระทำอย่างไม่เป็นธรรมในอดีตโดยประเทศเพื่อนบ้านที่ใหญ่กว่า ความรู้สึกต่อต้านเวียดนามเป็นเครื่องมือทางการเมืองของ พรรคสงเคราะห์ชาติ (Cambodia National Rescue Party: CNRP) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านมาอย่างยาวนาน และดูเหมือนว่า พรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People’s Party: CPP) ซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาล ได้เลือกใช้ความรู้สึกชาตินิยมเหล่านี้เพื่อสนับสนุนความชอบธรรมของตน ดังที่ปรากฏผ่านโครงการนี้

เส้นทางก่อสร้าง
จ. พระสีหนุ
ฐานทัพเรือเรียม

ท่าทีของเวียดนามต่อกรณีดังกล่าว

สำหรับชาวเวียดนาม โครงการดังกล่าวได้จุดกระแสความกังวลของสาธารณชนและผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเสี่ยงของการผันน้ำออกจากแม่น้ำโขง ไม่เพียงแต่เพื่อวัตถุประสงค์ในการคมนาคมผ่านคลองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการชลประทานในพื้นที่เกษตรกรรมของกัมพูชาด้วย การขุดคลองอาจทำให้ภัยแล้งและภาวะดินเค็มในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงของเวียดนามที่มีสถานะร้ายแรงอยู่แล้วรุนแรงขึ้น ซึ่งเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจของเวียดนาม การตอบสนองของประชาชนที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มทางการและสื่อโซเชียลต่อเรื่องนี้มีความหลากหลาย ชาวเวียดนามหลายคนต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจากกัมพูชาเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการดังกล่าว บางคนยอมรับว่าเวียดนามเปลี่ยนแปลงอะไรได้น้อยมาก เนื่องจากอธิปไตยของกัมพูชาเหนือโครงการนี้ ในขณะที่บางคนเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่รัฐบาลเวียดนามควรให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ในการปรับตัว เพื่อสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับความมั่นคงทางน้ำของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

นอกเหนือจากการพิจารณาเชิงประจักษ์แล้ว โครงการนี้ยังกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกถึงการทรยศที่ฝังรากลึกในหมู่ชาวเวียดนาม ซึ่งเชื่ออย่างแท้จริงถึงบทบาททางประวัติศาสตร์ของเวียดนามว่าเป็นผู้ “ปลดปล่อย” (Liberating) กัมพูชาจากระบอบการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของเขมรแดง ปัจจุบันมีบางกลุ่มรู้สึกว่าการดำเนินโครงการขุดคลองของกัมพูชาแสดงถึงการไม่คำนึงถึงความช่วยเหลือในอดีตของเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของชาวกัมพูชาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเวียดนามในอดีตยังคงมีความขัดแย้งสูง **โครงการนี้ได้ทำให้เห็นชัดเจนถึงความซับซ้อนของมุมมองของกัมพูชาต่อเวียดนามอีกครั้ง** ซึ่งกระตุ้นให้เวียดนามต้องตื่นตัวจากความนิ่งเฉยต่ออิทธิพลของประเทศเพื่อนบ้าน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ขณะนี้ รัฐบาลเวียดนามมีการตอบสนองอย่างระมัดระวัง โดยแสดง “ความสนใจอย่างมาก” แทนที่จะแสดง “ความกังวล” และยังปรับปรุงภาพลักษณ์และการนำเสนอของผู้เชี่ยวชาญและสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นความเสียหายต่อคลองอีกด้วย โดยเวียดนามเลือกใช้การทูตแบบปิดเงียบ (Quiet diplomacy) ในขณะที่กัมพูชาเลือกใช้การทูตแบบเสียงดัง (Megaphone diplomacy) เพื่อแสดงให้เห็นถึงการต่อต้าน โดยผู้นำกัมพูชาประกาศว่าตนไม่มีข้อผูกมัดที่จะต้องให้ข้อมูลหรือปรึกษาประเทศอื่น ๆ เกี่ยวกับโครงการนี้

unสรุป

ความแข็งแกร่งของกัมพูชาสะท้อนให้เห็นถึง ความมั่นใจใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากจีนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หลังจากที่มีการสร้างเขื่อนหลายแห่งโดยบริษัทจีนในประเทศต้นน้ำโขง คลองแห่งนี้ก็เป็นการย้ำเตือนอีกครั้งถึงอิทธิพลของจีนต่ออนาคตของเวียดนาม ซึ่งเงาของจีนปกคลุมทุกทิศทาง ตั้งแต่ทางเหนือที่ทั้งสองประเทศมีพรมแดนติดกัน ไปจนถึงทางตะวันออกที่จีนรุกล้ำน่านน้ำเวียดนาม (ทะเลจีนใต้) และทางตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ที่ลาวและกัมพูชาเข้ามาอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนมากขึ้นเรื่อย ๆ

คลองดังกล่าวจุดประกายความทรงจำทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของจีนที่ **“สนับสนุนรัฐเพื่อนบ้านขนาดเล็กเพื่อจำกัดความทะเยอทะยานทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นของเวียดนาม”** นโยบายนี้มีรากฐานมาจากราชวงศ์หมิงที่สนับสนุนจามปาต่อต้านการขยายตัวของไต่เต๋อ (Dai Viet) อาณาจักรเวียดนามยุคแรกในศตวรรษที่ ๑๕ จีนสนับสนุนเขมรแดงในช่วงสงครามชายแดนกัมพูชา - เวียดนามในปี ๑๙๗๘ ซึ่งปัจจุบันจีนไม่จำเป็นต้องส่งกองทัพเรือไปตามแม่น้ำโขงเพื่อจำกัดพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ของเวียดนาม เนื่องจากโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ได้ปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ใหม่ กำหนดนิยามใหม่ในการเชื่อมต่อ และพลิกพลวัตของอำนาจในระดับภูมิภาค ซึ่งทำให้เวียดนามเสียเปรียบ คำมั่นสัญญาของจีนในการสร้าง “ชุมชนที่มีอนาคตร่วมกัน (Community of shared future) กับทั้งเวียดนามและกัมพูชาอาจไม่ใช่ “Win-Win” สำหรับทุกฝ่ายตามที่จีนพยายามแสดงออก

ดังนั้น แทนที่กัมพูชาจะกระตุ้นลัทธิชาตินิยม กัมพูชาควรตอบสนองต่อผลประโยชน์ของตนเองโดยดำเนินการอย่างโปร่งใสมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับเวียดนาม และที่สำคัญ ผลประโยชน์ที่ขอบด้วยกฎหมายของทั้งสองประเทศที่เกี่ยวกับโครงการนี้ไม่จำเป็นต้องถูกมองว่าเป็นเกมที่มีผลรวมเป็นศูนย์ (Zero-sum game)

ข้อเสนอแนะต่อไทย

หากโครงการคลองฟูนันเตโชแล้วเสร็จ จะสามารถขนส่งสินค้าเชื่อมเข้าถึงกรุงเทพมหานครได้โดยตรง ประกอบกับการที่ปัจจุบันกัมพูชามีแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดแกบ ระยะปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๘ ดังนั้นการเติบโตของเมืองการค้าทางทะเลของกัมพูชาอาจกระทบต่อไทยในมิติด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นทางเลือกใหม่สำหรับนักลงทุนแทนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) และโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างอ่าวไทยและอันดามัน หรือโครงการแลนด์บริดจ์ (Land Bridge) ได้ในอนาคต ดังนั้นไทยจึงควรติดตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถประเมินสถานการณ์และกำหนดท่าทีที่เหมาะสมต่อไป

สำหรับประเด็นด้านความมั่นคงนั้น จากการศึกษาอำนาจหลายประเทศ เช่น จีน สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย เป็นต้น ได้เข้ามาพัฒนารอบความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ทำให้อาจส่งผลกระทบต่อโอกาสความร่วมมือในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในอนาคตได้ ดังนั้นหน่วยงานความมั่นคงและกองทัพไทย ควรสนับสนุนการพัฒนาเพื่อสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยแสดงท่าทีที่ชัดเจนเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม

ที่มา: Hoang Thi Ha . (2024). *The Funan Techo Canal: Treading New Waters, Stirring Old Ripples*. <https://fulcrum.sg/the-funan-techo-canal-treading-new-waters-stirring-old-ripples/>

